

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG

NGUYỄN HOÀNG HIỆP

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH LÀNG SƠ
(XÃ CỘNG HÒA – HUYỆN QUỐC OAI - HÀ NỘI)

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG

NGƯỜI HƯỚNG DẪN: PGS.TS. TRỊNH THỊ MINH ĐỨC

HÀ NỘI - 2009

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	3
4. Phương pháp nghiên cứu.....	3
5. Bố cục của luận văn.....	3
Chương 1: LÀNG SO VÀ ĐÌNH LÀNG SO	
1.1. Tổng quan về làng So	4
<i>1.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên</i>	4
<i>1.1.2. Lịch sử hình thành làng So</i>	6
<i>1.1.3. Dân cư</i>	6
<i>1.1.4. Đời sống kinh tế</i>	7
<i>1.1.5. Đời sống văn hóa</i>	9
* <i>Tín ngưỡng, tôn giáo</i>	9
* <i>Phong tục tập quán</i>	12
* <i>Các di tích lịch sử văn hóa</i>	15
* <i>Truyền thống học hành thi cử</i>	18
* <i>Truyền thống Cách mạng</i>	18
1.2. Lịch sử xây dựng và quá trình tồn tại của di tích	19
<i>1.2.1. Niên đại khởi dựng</i>	19
<i>1.2.2. Quá trình tồn tại của di tích</i>	21
1.3. Các vị thần được thờ ở đình làng So	22
Chương 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG SO	
2.1 Giá trị kiến trúc	25

<i>2.1.1. Không gian cảnh quan và bố cục mặt bằng tổng thể</i>	25
* <i>Không gian cảnh quan</i>	25
* <i>Bố cục mặt bằng tổng thể</i>	27
<i>2.1.2. Kết cấu kiến trúc</i>	30
2.2 Giá trị nghệ thuật	40
<i>2.2.1. Nghệ thuật chạm khắc trên kiến trúc đình So</i>	40
<i>2.2.2. Các di vật trong di tích</i>	58
2.3. Lễ hội đình làng So	67
Chương 3: VẤN ĐỀ BẢO TỒN TÔN TẠO VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ CỦA DI TÍCH	
3.1. Hiện trạng di tích và di vật đình So hiện nay	80
<i>3.1.1. Hiện trạng di tích đình làng So</i>	80
<i>3.1.2. Hiện trạng các di vật tại đình làng So</i>	83
3.2. Giải pháp bảo tồn di tích đình làng So	84
<i>3.2.1. Giải pháp bảo quản đối với di tích đình làng So</i>	84
<i>3.2.2. Giải pháp tu bổ di tích đình làng So</i>	88
<i>3.2.3. Tôn tạo di tích đình làng So</i>	89
<i>3.2.4. Tăng cường trong quản lý di tích</i>	90
3.3. Hiện trạng lễ hội đình làng So	90
3.4. Giải pháp bảo tồn lễ hội đình làng So	91
3.5. Khai thác, phát huy giá trị đình So	92
KẾT LUẬN	95
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1.Lý do chọn đề tài

1.1. Di tích lịch sử văn hóa là nơi ghi dấu những công sức, tài nghệ, ý đồ của cá nhân hay tập thể con người trong lịch sử để lại, là quá trình kết tinh tài năng, trí lực sáng tạo để chúng trở thành những bằng chứng trung thành, xác thực, cụ thể nhất về lịch sử và bản sắc văn hóa của mỗi dân tộc. Ở đó chúng đựng tất cả những gì thuộc về truyền thống tốt đẹp, về kĩ năng, kĩ xảo của con người. Các di tích lịch sử văn hóa tiềm ẩn dưới dáng vẻ rêu phong, cổ kính đồng thời cũng là một bảo tàng sống về kiến trúc điêu khắc, trang trí và cả phong tục cổ truyền, tín ngưỡng của người Việt. Chúng là những di sản quý giá không chỉ của một địa phương, một dân tộc mà còn là tài sản của toàn nhân loại. Mỗi di tích lịch sử văn hóa tồn tại, chúng không chỉ là những công trình kiến trúc những tác phẩm nghệ thuật có giá trị mà bên cạnh đó chúng còn mang trong mình những hơi thở của thời đại lịch sử, những phong tục tập quán, những tín ngưỡng dân gian. Những di tích ấy sẽ trở nên có ý nghĩa nếu ta đi sâu vào nghiên cứu, phân tích, bóc tách các lớp văn hóa chứa đựng trong đó để phần nào hiểu rõ hơn về cội nguồn văn hóa dân tộc, để biết lựa chọn khai thác cũng như bảo tồn, phát huy những tinh hoa, truyền thống đạo đức, thuần phong mỹ tục, lấy đó làm nền tảng xây dựng một nền văn hiến Việt Nam vừa mang dư âm cổ truyền, vừa mang màu sắc hiện đại.

1.2. Trong hệ thống các di tích lịch sử văn hóa của dân tộc, ngôi đình luôn chiếm một vị trí khá quan trọng. Đối với một làng quê cổ truyền trên mảnh đất Việt Nam, hình ảnh: cây đa, giếng nước, mái đình,... đã rất đỗi thân quen với mỗi người.

Có thể nói, đến nay, trên khắp dải đất cong cong hình chữ S này ở đâu có cộng đồng người Việt là hầu như ở đó có sự xuất hiện của đình làng. Chính vì vậy, đình làng đã trở thành một bộ phận không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người Việt. Đình làng giữ một vai trò là trung tâm sinh hoạt văn hóa của làng xã. Việc tìm hiểu về đình làng, xác

định các mặt giá trị của nó không chỉ có ý nghĩa trong việc tìm hiểu văn hóa truyền thống của người Việt mà còn bổ sung nguồn tư liệu khoa học cho việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống của làng Việt cổ truyền trong đời sống xã hội hiện nay.

1.3. Là một tỉnh ở khu vực châu thổ sông Hồng, tỉnh Hà Tây xưa (mà nay thuộc thủ đô Hà Nội) còn lưu giữ một hệ thống di tích phong phú, trong đó chứa đựng và lưu truyền nhiều giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể đặc sắc. Trải qua quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc, cùng với sự phát triển của sản xuất xây dựng xóm làng các thế hệ người dân làng So - xã Cộng Hòa - huyện Quốc Oai - thành phố Hà Nội còn chú trọng trong việc xây dựng những công trình kiến trúc có quy mô rộng lớn, đặc sắc để thờ phụng các nhân vật lịch sử có công với dân, với nước. Đình làng So có niên đại thế kỉ XVII là một công trình có quy mô bề thế và khá độc đáo của xứ Đoài xưa. Đây là một ngôi đình có nhiều đóng góp trong cuộc sống văn hóa, tinh thần của nhân dân địa phương mà nội dung và giá trị nghệ thuật là một vốn cổ vô giá trong việc phát huy truyền thống yêu nước và lòng tự hào về tài năng sáng tạo của tổ tiên.

Nhận thức được vấn đề đó, được sự đồng ý của khoa Bảo tàng trường Đại học Văn hóa Hà Nội cùng với sự gợi ý của cô giáo Trình Minh Đức tôi chọn di tích đình làng So – xã Cộng Hòa – huyện Quốc Oai – thành phố Hà Nội làm đối tượng nghiên cứu cho bài khóa luận tốt nghiệp của mình. Hy vọng rằng, những kết quả nghiên cứu khóa luận tốt nghiệp chuyên ngành Bảo tồn - Bảo tàng của tôi sẽ đóng góp ít nhiều vào việc bảo tồn và phát huy giá trị củ di tích đình làng So nói riêng và việc bảo tồn di tích lịch sử văn hóa của thành phố Hà Nội nói chung.

2. Mục đích nghiên cứu

- Hệ thống lại các nguồn tư liệu để đưa ra diện mạo về làng So.
- Từ những nguồn tư liệu xác định niên đại khởi dựng và những lần trùng tu, tu bổ đình So qua đó để có thể xác định giá trị của di tích trên hai phương diện:

+ Giá trị văn hóa vật thể (kiến trúc, điêu khắc, di vật) và giá trị văn hóa phi vật thể (lễ hội đình làng).

- Nghiên cứu thực trạng di tích nhằm đưa ra các giải pháp góp phần bảo tồn và phát huy giá trị của di tích .

- Khóa luận cung cấp thêm những thông tin cho việc học tập, nghiên cứu, nâng cao tri thức, tầm hiểu biết của chính bản thân tác giả về đình làng So nói riêng và toàn bộ các di tích nói chung.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu của khóa luận: Làng So có một quần thể di tích gồm đình So, miếu thượng, miếu bà, chùa Lâm, nhưng trong phạm vi của một bài khóa luận tốt nghiệp, tôi xin chọn đình So và lễ hội của đình làm đối tượng nghiên cứu chính.

- Phạm vi không gian: nghiên cứu không gian văn hóa làng So Xã cộng hòa huyện quốc oai thành phố Hà Nội.

- Phạm vi thời gian:

+ Về di tích di vật: nghiên cứu các giá trị của di tích từ khi hình thành đến nay.

+ Về lễ hội: nghiên cứu lễ hội đình làng So được tổ chức hiện nay, có so sánh với lễ hội trước kia trong phạm vi nguồn tư liệu có được.

- Phạm vi vấn đề nghiên cứu: chủ yếu nghiên cứu các giá trị văn hóa vật thể từ góc độ Bảo tàng học.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Khóa luận sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành : Sử học, Dân tộc học, Khảo cổ học, Bảo tàng học, Mỹ thuật học, Xã hội học

- Sử dụng các phương pháp khảo sát điền dã: quan sát, miêu tả, ghi âm, ghi chép, phỏng vấn, đo vẽ, chụp ảnh...

- Tập hợp, hệ thống hóa tư liệu liên quan đến di tích để phân tích, đánh giá, so sánh, đối chiếu...

5. Bố cục của luận văn

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, phụ lục, khóa luận gồm có ba chương:

Chương 1: Làng So và đình làng So

Chương 2: Giá trị kiến trúc nghệ thuật và lễ hội đình làng So

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị của di tích đình So

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban quản lý di tích Hà Tây (1999), *Di tích lịch sử Hà Tây*, Nxb Văn hóa thông tin.
2. Trần Lâm Biền (chủ biên), 2003, *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*. Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
3. Trần Lâm Biền (chủ biên), 2008, *Diễn biến kiến trúc truyền thống Việt vùng châu thổ sông Hồng*. Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
4. Cục di sản văn hóa (2007), *Bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể- tập 1*, Hà Nội.
5. Nguyễn Văn Cương (2006), *Mỹ thuật đình làng Bắc Bộ*, Nxb văn hóa thông tin, Hà Nội.
6. Nguyễn Đăng Duy, Trịnh Thị Minh Đức (1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Trường đại học văn hóa Hà Nội.
7. Phạm Xuân Độ (kiểm học), (1941), *Sơn Tây tỉnh địa chí*.
8. Lê Thanh Đức (2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb Mỹ thuật Hà Nội.
9. Trịnh Thị Minh Đức (chủ biên), (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử Văn hóa Thông tin*, Hà Nội.
10. Nguyễn Thị Huệ (2005), *Lược sử sự nghiệp Bảo tồn bảo tàng Việt Nam từ 1945 đến nay*, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.
11. Hà Thế Hùng (1997), *Lễ hội và danh nhân lịch sử Việt Nam*, Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
12. Nguyễn Quốc Hùng (2003), *Gìn giữ và phát huy di sản văn hóa phi vật thể tại các di tích lịch sử văn hóa danh lam thắng cảnh*. Tạp chí di sản văn hóa (số 4).
13. Phạm Mai Hùng (2003), *Giữ gìn và phát huy Di sản văn hóa dân tộc*, Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội.

14. Phan Khanh (1992), *Bảo tàng - Di tích - Lễ hội*, Nxb Văn Hòa Thông tin, Hà Nội.
15. Khoa Bảo tàng Trường Đại học Văn hóa Hà Nội (1990), *Cơ sở Bảo tàng học – tập 2, 3*, Hà Nội.
16. Vũ Tam Lang (1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb xây dựng, Hà Nội.
17. *Luật di sản văn hóa và văn bản hướng dẫn thi hành* (2006), Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
18. Nguyễn Thị Minh Lý (chủ biên), (2004), *Đại cương về cổ vật ở Việt Nam*, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
19. Hoàng Phê (chủ biên), (2005), *Từ điển Tiếng Việt*, Viện Ngôn ngữ học, Nxb Đà Nẵng, trung tâm từ điển học Hà Nội – Đà Nẵng.
20. Tài liệu dịch: Ngọc phả, sắc phong.....của đình So.
21. Hồ Sĩ Vịnh – Phương Vũ (1995), *Lễ hội cổ truyền Hà Tây*, Sở Văn hóa Thông tin Hà Tây.
22. Lê Trung Vũ (Chủ biên), (1992), *Lễ hội cổ truyền*, Nxb Khoa học xã hội Hà Nội.
23. Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Kự (1998), *Đình Việt Nam*, Nhà xuất bản TP.Hồ Chí Minh